

C. K. Državno Odyjetništvo u Šibeniku
I. R. Procura di Stato in Sebenico

Stiglo dne... 11. 7. 08 sat 13. 1/2 pod.

Pervenuto... ora... md.

Primjer... Nadp... Alleg...

Esempl... Rubr... Alleg...

GRADSKA BIBLIOTEKA
JURAJ ŠIBENIK
NAUČNI O...

God. I.

MAKARSKA subotu 11. srpnja 1908.

Br. 5.

Primorski Glas

Izlazi svake subote. - Ciena do svrhe tek. godine
K 1.40. - Pojedini broj 6 para. - Plativo i utuživo
u Makarskoj.

Uprava lista nalazi se u Makarskoj,
a uredništvo u Šibeniku.
Izdavač i odgovorni urednik: Ivo Blažević.
Tisak: „Hrvatske Tiskare“ - Šibenik.

Oglasi, zahvale i priobćena po pogodbi. - Ruko-
pisi se ne vraćaju. - Ne biljegovana pisma ne
primaju se.

Za naš jezik.

Jedna od najvećih svetinja, što ljudskome srcu duboko prijanjaju, jest materinjska rieč; ovaj naime glas, što je svaki od nas u svojoj nestašnoj dobi slušao od svoje majke, kad nas je svojim grudim pritiskala i majčiniim mliekom dojila. Niesmo mi onda naravno razumjeli onih besjeda, ali nam je uho na nje obiklo, a srce s njima tako sraslo, da nam do groba ta rieč ostaje draga i mila, niti čovjek igda može zaboraviti njezine slasti. Ne samo, nego za materinjsku rieč ljudi srču u vatru i vodu; a je li ona u pogibli, bore se ko razdraženi lavovi, smatrajući kletim dušmaninom svakoga, koji bi se usudio da im u taj amanet krene, da ga vriedja i grdi, pa da im se ne da u svim potrebam njime služiti, već hoće da im silimice tuđi jezik nameće, za koji ne ima ni ljubavi ni srca.

I mi Hrvati imamo svoj jezik; imamo neizmerno blago, dar Božji, što vriedi više, neg sve zlatne poljane i brda, više no ikakvo bogatstvo ovog svijeta. Srce nam veselo igra, kad iz povjesti učimo slavu i prošlost našeg milog jezika; kad čitamo da su njime slavni kraljevi naši zborili, da je on bio čašćen i štovan i pristupačan i u visokim dvorim i u siromašnim potleušicam. U našem hrvatskom jeziku imamo i našu knjigu, koja nije siromašna već je u njoj učenjaku i prostaku hrane i duševne pokriepa dosta. Malen smo mi narod, pa na našem jeziku nema onog obilja, što imadu n. pr. Francuzi, Talijani, Niemci itd., ali za naše potrebe imamo mnogo toga, da se ne bi postidili ni većih naroda. Pa da smo u tom i siromašniji, mi se ne bi toga stidili, već bi jednakom ljubavlju svoje ljubili, a tuđe samo poštovali.

Malo je koji narod doživio većih poniženja, rietko je kome nanešeno toliko uvrieda, koliko je baš u poslu njegova jezika narodu hrvatskomu. Bijasmo odavno na potarluku nezasitnih susjeda, koji su nam uz ostale nepravde i u jezik kretali. Da i ne govorimo o Banovini, gdje se i danas hrvatski jezik sa strane Magjara pragoni, kod nas u Dalmaciji bilo je u zeman za očuvanje ovoga narodnoga blaga ljutih borba. Ali nitko nam nije toliko naudio, koliko naši prekomorski susjedi: Talijani. Mletčani su Dalmaciji dosta štete nanieli, njezine šume

sasjekli i ekonomski je izsisali. Pa kao da sve to ne bijaše dosta, uzkratiše nam narodu svaku prosvjetu, a ako su što u tom učinili, nije bilo na korist već na štetu naše zemlje, jer su htjeli da sve u njoj bude prožeto protunarodnim duhom i upravljano talijanskim jezikom. Sinovi naroda našega niesu mogli napredovati, budući u tuđem jeziku ne da se tako lako učiti.

I kad je propala republika mletačka ostao je proti izričitom slovu zakona u Dalmaciji talijanski jezik. A što je najgore, sve su naše pučke i srednje škole bile u talijanskim rukama. Godine 1824. nastaje novo doba, znamenito za naš narodni preporod i naš hrvatski jezik. Franjevci u Sinju svoje gimnazije proglašise hrvatskim i to je bio prvi srednji zavod sa hrvatskim jezikom. Tu je bio rasadnik novoga duha i novih težnja, koje su urodile dobrim plodom, jer se eto sve naše srednje škole pohrvatise osim onih u Zadru.

Nego na žalost ostala je uprava i uredovanje u Dalmaciji talijansko. Slavni Pavlinović ima najviše zasluga što je kao zastupnik prvi otvorio vatru na talijančarenje u Dalmaciji. Svojim knjigam, svojim radom i svojom upornošću prokrcio je hrvatskom jeziku put da dodje do one tačke i časti, koja ga po pravici ide kao jezik, kojim govori ciela Dalmacija.

Mi držimo, da je talijanskom jeziku u Dalmaciji odzvonilo, a i pravo je da već jednom naša zemlja prestane biti iznimkom. A što se je pak talijanski jezik do danas potezao po našim uredima, krivi su odrodi, dopuzi a i neki naši ljudi, koji se htjedoše pokazati prema našim protivnicim veduđni. Tako je nedavno advokat Smodlaka radio i zagovarao da se taljanašim u Dalmaciji dade jedan zastupnik za Beč; a znamo, hvala Bogu svi, šta talijanski zastupnici proti našem hrv. jeziku rade. On je nadalje zagovarao „legine“ škole i nekakav sporazum sa talijanskim odborima upogled jezika. A za što je to radio taj famozni Smodlaka? Za to, jer nema ljubavi ni prama narodu ni prama hrvatskom jeziku. On u svojoj stranci ima mnogo tolomaša i socijalista, pa im se ne bi rada zamjeriti, jer bi ga listom ostavili. On više na svećenstvo, a svećenstvo je za jezik hrvatski sve žrtvovalo, te da u Hrvatskoj i Dalmaciji nije bilo svećenstva, po Smodlaci

i onakim rodoljubima i danas bi u Dalmaciji bilo sve u talijanaškim rukama. Za naš hrv. jezik radili su vazda naši rodoljubni svećenici, a ljudi Smodlakina riza radili su za svoje kancelarije, palače, ljetnikovce i t. d. Mi imamo Kačiče, Pavlinoviće, Despote, Buzoliće, Zlatoviće, Markoviće i ciele čete popova i fratara, što su prodičili naš mili jezik, a šta je za to učinio advokat Smodlaka? Ništa! Pače on je zagovarao talijanski jezik. To je rodoljublje! Za svoju ambiciju rovariti proti svojem jeziku! To mogu samo ljudi, koji su se zavadili svojom glavom i koji samo za svoju kesu smisla i ljubavi imadu!

Jesu li demokrati proti vjeri?

Vodje demokratske stranke i njihove novine: „Sloboda mala i velika“ vazda i u svakom broju poput papiga opetuju, da oni nisu proti vjeri. Nego stvar je sada svakome jasna, da oni samo lažu, da se farizejski kriju, za da mali puk ne vidi vukove u janječim kožama, već neka krivo misli da su oni pravi kršćani. Mi sada nećemo mnogo iznositi da našem puku pravu istinu kažemo, već ćemo se ograničiti na sami jedan slučaj, što se prošloga mjeseca zbio, a koji čisto i bistro kaže, da su demokrati pravi bezvjerci, a njihove novine nisu nego odraz njihovu duše.

Umrao je skoro u Zagrebu Jure Janušić demokrat, prijatelj advokata Smodlake. Ovaj mladić na času svoje smrti odbio je od svoje postelje svećenika, nije htio primiti sv. sakramenata. Znamo iz izkustva, da u tom času i najpokvarenije čeljade traži da se s Bogom izmiri. Kad dodju vile kočima, onda se o svemu drugčije misli; pri svjetlosti one zadnje svieće bježi sa najvećeg griješnika duševna magla i počmu se po glavi rojiti svete i spasonosne misli. Nema u onom trenutku da čovjeka mogu strasti raznositi, već on baš poznaje ništetnost svega na svijetu. Najveći bezbožac, što ga do sad sviet poznaje, francuz Volter, vapio je na smrt misnika i želio, da se izmiri sa onim Isukrstom, proti kome je za života ko biesan pas lajao. Kišćanin dakle, koji u tome ozbiljnom času tvrdokorno odbaciva utjehu svete vjere, ili je lud ili je kakva propalica, o kome nije vriedno ništa, već da ga se jadnika žali. I

zbilja, u Zagrebu je onda svak žalio pok. Janušića, što je takom nemilom smrću svršio, a njegova biedna majka da svisce od tuge i da joj srce pukne od žalosti, kad je čula, da se njezin sin nije htio izpovjediti i pričestiti, kako svi kršćani rade.

Ali dok je svak sažaljevaao nesvietstna mladića, koji je bio pokopan bez crkvenoga pogreba, našlo se je ljudi zvierskoga srca i tako pokvarenih, da su u svojoj obiesti Janušića radi toga u zvijezde kovali. Oni su begenali ono, što je svak pokudio i osudio; hvalili su pokojnika što je odbio ponudjene sakramente i od svoje smutne postelje otjerao misnika, koji je bio došao da ga s Bogom izmiri. A koji su to ljudi? To su vam zagrebački demokrati: to su prijatelji advokata i njegove vajne družbe; to su oni, što su vazda telalili, da oni nisu proti vjeri, da oni vjeruju u Boga, u Isukrsta, u kat. crkvu itd., a kad tamo, eto na što su spali, da odobravaju ono, što je i cigli pošten kršćanin pokudio. Pa ne samo to, nego i pri pogrebu Janušića izrigali su biesni demokrati grdni psosti, da čovjek ne može već da se lievom rukom krsti do i da se čudi: dokle može doprieti demokratska pokvara i zloba.

A jesu li barem naši demokrati vladanje Janušićevo pokudili? Jesu li digli svoj glas proti onome, što su njihovi drugovi i prijatelji u Zagrebu uradili i u svom „Pokretu“ pisali? Nisu ništa! Dapače „Sloboda“ Smodlakina povela se za dostajnom svojom braćom i uznosila Janušića kao pošteništva i značajnika. A šta je učinila tom prigodom „Pučka Sloboda“? Oh, ona je mučala ko zalivena; ona nije smila hvaliti Janušića, jer se je bojala, da se mali puk, koji još drži do svoje vjere, nebi na to uzplahirio. Tako licumjerno držanje naših demokrata počeo je naš narod na vas mah uvidjati. Lako je trubiti, ali kad se na djelo dodje, onda se vidi očito: tko je proti vjeri. S toga ovdje pitamo Smodlaku da nam u „Pučkoj Slobodi“ kaže: odobrava li on vladanje Janušića i sve ono, što su pokretaši pri sprovodu u Zagrebu učinili, te bi li on želio na času svoje smrti kod svog uzglavlja viditi misnika? Neka kaže čisto; ali daj, mi smo stalni, da će Smodlaka i njegova družba mučati, jer im je u interesu da se još za koji zeman kriju i pretvaraju.

Zgodna propovjed biskupa Dra. Carića.

Na Petrovdan kod nas je sajam, a u večer po običaju drži se u crkvi k sv. Petra blagoslov sa Pr. Sakramentom. Presvjetli biskup Carić, koji je pošao bio crkvi da prisustvuje blagoslovu, videći mnoštvo puka, potaknutim apoštolskim žarom držao je prigodnu propovjed. Pošto je iztaknuo, kako mu je mila vanredna bogoljubnost Makarana napram sv. Petru, opisao je krat-

kim značajnim potezima sv. Petra, kao čovjeka i odabranog Apoštola, sa svim njegovim prirodnim manama i dobrim svojstvima. Zatim je izložio djelovanje Petra i ostalih Apoštola u prvotnoj crkvi, iztičući i njihovo socijalno-ekonomsko djelovanje medju prvim kršćanima. I nije se niko našao, ko bi im rekao, da to ne spada na njih, da se je njima baviti samo i izključivo duhovnim stvarima.

Petar i Apoštoli bili su odmah progonjeni od Židova i Pogana. A nije ni čudo, dapače je shvatljivo, jer je Isukrstova crkva prietila im rasulom.

Ali kršćani — oni su bili svi „jedna duša i jedno srce“, združeni sa Petrom, apostolima s njihovim pismenicima.

Iztaknuo je zatim, kako Petar nije umro, kako Apoštoli nису konačno pomrli, živi i dandanas Petar u Papi, živu Apoštoli u biskupima, živu njihovi pomagači u svećenicima.

Nije nikakvo čudo, da napadaju crkvu oni, koji su joj naravni neprijatelji. Ali dandanas ima još jedna žalosna pojava: ima sinova kat. crkve, koji hoće da ju ruše u njezinoj nauci i u njezinu radu, a osobito u njezinu sustavu, u hierarhiji, u Petru, Apoštolima i svećenicima, a medjutim hoće da ostanu u crkvi i da uvjere kat. puk, da oni ne ruše kat. crkvu, kat. vjeru. Ali oni bi mali znati, da sustavno ocrnjivanje crkve u njezinim predstavnicima, jest djelo neprijateljsko, da je to običan način, kojim neprijatelji crkve započnu njezinu rušenje i rušenje svake vjere, da je to samo početak, iza kojega se razorno djelo očitije nastavlja.

Ako im je kat. crkva „crna“, ako je u toj crkvi sve „crno“ za njih, nastavio je biskup, neka se barem proglašuje njezinim očitim neprijateljima, odpadnicima. Ali ne, oni hoće da ostanu u toj crkvi, da ju uzmognu lašnje rušiti, da im bude lašnje zavadjati.

Zatim dokazuje, što znači sustavno ocrnjivanje predstavnika kat. crkve. Ono malo po malo odvraća ljude od rieči božje, od kršćanskog življenja, napokon i od vjere. To nas uči svakdanje izkustvo. Sustavno napadanje na predstavnike crkve od strane onih, koji govore, da su još si ovi te crkve, da oni časte vjeru katoličku, ima posebnu zlobu u sebi, a k tome je i nesmisao.

Je li se, n. pr., igda čulo, da sin obitelji ocrnjuje, kleveće, napada svoje roditelje, svoju braću, svoju obitelj, a medjutim da kliče: ja sam mili član svoje obitelji, ja neću da naškodim svojoj obitelji? Je li moguće pomisliti učenika, koji neprestano grdi svoje učitelje, kao osobe i kao učitelje, njihovo življenje, poučavanje, uzgajanje, njihovu metodu i rad, a uz to svakome naviešta, da on neće da škodi ni školi, ni poučavanju, ni uzgoju, da je on vjeran i dobar član svoje škole?

Osim toga dokazuje, kako je to i nepravedno. Nepravda sustavnog pogrdjivanja crkvenih predstavnika ne može popraviti ni slučajnu nevriednost pojedinaca. Napose pak spominje, kako je svećenstvo u Dalmaciji ukupno takovo, da se možemo dičiti, a za ovu biskupiju veli, da se je i u svojem skorom dugom i tegotnom pastirskom putovanju još više uvjerio o nepravdi, koja se svećenstvu često nanosi. Napokon je pozvao Makarana na jedin-

stvo uma i srca, da još jednom tako dokažu, i u ovo prelazno vrijeme, svoju izkušanu vjeru, svoju odanost kat. vjeri i crkvi, o kojoj je podpuno uvjeren.

Naši dopisi.

Metkovići, 1. srpnja.

(Izlet sokolskih društava iz Dubrovnika, Korčule i Mostara). Od kada teče ova naša mutna Neretva, zar više gostiju i većeg slavlja nauživali se nismo što smo u nedjelju na 28. prošloga lipnja. Sivi naši hrvatski sokolovi iz Mostara, Dubrovnika i Korčule sletiše da u brackomu kolu, ukažu nam svoje junačke mišice, to uzdanje hrvatske nam domovine. Obćinska glazba iz Dubrovnika prispjela u oči slavlja, e da nam goste veselo pričekava. U subotu večer dubrovačka glazba prebranih komada je odsvirala, da se nauživali milote i vještine.

Naš odbor za priček gostiju neumorno je radio, da uzdigne više zelenih slavoluka i svu nam plokatu okiti zelenilom, cviećem i barjacima.

Na slavolucima velikim slovima odsjevala je dobrodošlica sa: živio Sokol!

Kako prispjevali gosti, onako naš odbor, glazba i narod pričekali sa urnebesnim klicanjem. Na podne naši mješćani pripravili su debelome hladu milim prijateljima sjajnu gostbu, ne žaleći truda ni troška. Preko objeda izredalo se krasnih napitnica, ali za naše srce prihvatile se najviše dvie napitnice g. Mixića, tajnika hrvatske banke u Dubrovniku. Govorio umno, srčeno, zanosno, da nije bilo srca koje se nije treslo, slušajući one žarke rodoljubne rieči. Njegove napitnice vriede koliko sve slavije. Po podne, na našoj širokoj plokati sokoli su vježbali, natječući se u svojoj hrabrosti i vještini. Korčulanski sokolovi odigraše, uz sviranje svoje dobre fanfare, junačku Morešku. Mnoštvo gospode iz Mostara došli su k nam najviše, jer čuli da će se Moreška se igrati. Igrala se i najdivnije je odigrala, da pleskanju i klicanju nebi kraja. U zdravu Mariju Korčulani sa prekrćanim svojim parobrodom odputovaše prvi, uz najtoplije pozdrave braće svoje. Na 8 sati odjuriše i vlakovi, da povrate svojim kućama naše mile goste. Ovo pravo hrvatsko slavlje nigda se zaboraviti neće, uvijek će nam lebditi pred očima onaj živi primjer kako treba uzgajati srce, kriepti mišice za slobodu mile nam domovine. Drugi je ovo put, da neretvani zadavaju rieč, da će u jato sokola sletiti oni. Prvi put, kad su nas Sokolovi iz Makarske posjetili, a sada evo drugi put neretvani rieč zadaju, da će „Sokol“ osnovati. Bilo bi potrebno, da se što prije obećanje oživotvori.

Sa mutne Neretve, 7./7.

(Šumski povjerenik i poglavar. Diobe muše. Prazna obećanja). Negdje u Bosni ili Hrcgovini pala je ovih dana dobra kiša, jer naša Neretva i onako mutna, sada je uprav zakrvavila. E da je samo rieka mutna, ali kod nas zar je sve mutno. Za danas ćemo iznieti koji nas išaret zapao. S mladim ljetom dobili smo novoga šumskoga povjerenika. Što je on prefrigani švabo, koji neće asaletum (kastile) da uči naš jezik, nego očito govori da ga prezire,

još manja muka, jer ovaj dunjaluk uteglio se nepravicom. Ali je gore što neće da ništa radi, već svagdano zijaret prebire sa našim poznanim poglavarom. Radi njihovih zavada dolaze komisije, a ovih dana, jer je prešla svaka mjera, odmaglio je povjerenik u Zadar na medliš, da ocrni našega prebierloga poglavara. Dok ovako upravitelji uslejšu, dotle jedna raja asli trpi. Ima kod nas sela, da nemadu gajeva, lugara, već se nosi, vara, krade gdje se može drva za jemeka i ogrivo.

Tako je šuma kod nas zapušteno, da srce i najtvrdje prodrmati mora, kada promisli do malo godina što će biti od ovoga jadnoga naroda.

Šuma je prvi uvjet življenja našega težaka; on ne ima džair kuće, da mu nepuše oda svuda. Nema merakli ogrnjača, da se otepli; vatra mu je sve. Kada stoljetnom patniku nestane drva, on je djene propao. Ostavite se ljudi prepiranja, a vršite svoju dužnost, za koju ste plaćeni. Obćine bi imale u tomu prednjačiti. Tu skoro bili su seoski sborovi za podjelenje muše, jer da će se onda više raditi i bolje čuvati svaki svoj dio. U jednoj obćini nešto se učinilo, u drugoj se više zamutilo, jer treba da Neretva bude uvijek mutna. Ljudi, koji u vrieme izbora juzluke obećanja iznose narodu, a kašnje ne radite ništa, nadajte se i narodnoga prokletstva, koji već uvidja kako ga se vara. Sjetite se ljudi vašega obraza i vašega imena, pa svim recite da ste Hrvati, rodoljubi, ljudi značaja i poštenja! Za danas ovliko, jer ćemo sljediti.

Studenci, početkom srpnja. Demokratska štionica.

Dotur Jozo obigranje na sve strane, mota se i muči, da proširi svoj naak, i da sebe iznese za zastupnika. Zastupnik biti nije mala stvar: svak te časti, svak te štuje i kapu u ruci nosi. A dotur Jozo već je jednom bio zastupnikom, pa mu se oslačalo, i hoće po što po to da opet izadje.

Ali pusto ljudi ga pametni ne će, jerbo se nije prvi put dobro podnio i nije htio ništa učiniti za narod.

Ali on se odlučio opet mandata dokopati, pa kad ne može sa pametnim ljudima, onda se uhvatio baraba i bezposličara i evo s njima plete kolo.

To je isto učinilo i na Studencima.

Studenčani su pametni ljudi. Po svojoj naravi okretni, i poštenu. Sva imotska krajina tako ih pripoznaje. Ali kô i svagdi ima i na Studencima kukolja i baraba. I baš ovi jadni ljudi ima toliko vremena stali su uznemirivati dobri i poštenu studenački narod.

Ali koji su to ljudi, koji vele, da su demokrati — to će reći konobari? Eto im i samo ime kaže koji su. To su ljudi za konobu i za krhanje. Ima ih sedam sa Žvalom iz Musinca. Nema medju njima čestita čovjeka. Nu poslušajte! Jedan je kažnjen za potvoru pet mjeseci tamnice, jedan za prevaru tri mjeseca tamnice; opet jedan za prevaru pet mjeseci tamnice; jedan za palež sedam godina tamnice i t. d. i t. d. Eto kakvi su to ljudi demokrati na Studencima! To nisu ljudi, jer od njih svi Studenčani odklanjaju glavu, kô poštenu i pametni ljudi.

Otvor studenačke štionice.

Izrodi se obično kupe na jednom mjestu. I bolje je, jer drugomu svietu nek ne sme-

taju. To je bilo i na Studencima. Demokrati su otvorili štionicu na 28. prošloga mjeseca.

Već na 27. u sobotu poslie podne na kući Pulicijinoj vijao je barjak. — Pulicija, to je čovjek, koji misli, da je on najveći i najpametniji na Studencima, jer ima ono dućanića. Ali što nam je stalo za Pulicijom, mi volimo govoriti o ljudima.

Barjak je dakle vijao, a svietina se po selu pitala: što ono kod crkve biva? Jedni ganjaju: roketu su, gradit će se crkva; drugi kažu: maškule su, bit će krizma, a pametniji, koji se razumiju u posao kao Gnjlješa Centim, kažu: ono je Pulicija odnio Džakuli barjak, pa će se sad na njegovoj kući vijati. — Dakako, potvrđuje Zare Meštović, a nije drugčije, kad on tako kaže. U to mali Gazzari proleti na bicikleti podbočen rukom o jedan bok u bielu — ko vila začesljane duge demokratske kose.

— Servus, ljudi! — reče im (jer ih je bilo pet, a nije bilo čovjeka).

— Šišinor — odzdravi Pulicija. — Bum! Bum! — opali Šuveljantović. — Živio tajnik! — nazdravi Stipić, saliv u grlo svoju redom. I tako kuckajuć i pjevajuć ode subota.

Nedjelja na Studencima.

Osvanula je nedjelja. Stipić i Pulicija se dogovaraju što se imade činiti za veću slavu. Medik Čučurov natukao nekakove čizmetine na noge i okitio se sa dekoracijunima — stoji ko kakav mudrac, izdrečio oči. Mali Gazzari gledao ih i uređivao. Ali sve mu letile oči na čizme medikove i na dekoracijune. Kako se to slaže, rekao sam u sebi, mi demokrati, a nosimo dekoracijune? Malo po malo došli su drugi, samo im falio Žvale iz Musinca.

Kad evo ti Imočana. Ima ih devet. S njima je i komesar Gligo — to je prijatelj dotura Joze i čovjek od milosrdja. Tu su se rukovali. Prvi je ustao da govori dr. Vuković. Uzašao je na kašun pive i nešto je mrmljao. I nije za demokrate govoriti nego sa kašuna. Miro i Ligutić su mučali. Dosta je njima i svoje pameti. Mostarčić je opijao usta i ponovio je pet puta: moji Studenčani, Studenčani moji! Ali napred nije znao. Tako vazda biva onomu, koji ostavi kumparan i metne na se dolamu gospodshu ko što je učinio Mostarčić. On se stidio kumparan nositi, a kaže da je demokrat.

Pelicarić u svomu malomu klobuku rekao je samo: evo me, a na to ga je pogledao Stipić i zahvalio mu kad je onako fino govorio, a kroz to je Marko Dunda zakrvavio očima, kô da će na rat, ali zaludu mu je. Studenčani ne će rata, oni su ljudi pametni, pa su volili poći u crkvu, nego gledati maškaradu kad joj sada nije vrieme. I tako vam je svršila skupština demokrata i otvor njihove štionice u našem selu. Ako nam ugledno uredništvo dozvoli, to ćemo se i u buduće javljati kroz „Primorski Glas“. (Sa svim rado primati ćemo Vaše viesti, kao i od ostalih prijatelja iz imotske krajine. Op. ured.).

Pišu nam iz Tučepi.

Naš učitelj, koji je za ljutu nevolju primljen u ovaj kotar poslije neg je obigrado bunu i bunicu, hoće da se mješa u seoske posle i stvari za koje ga ne bi imala glava boljeti. Naši su seljani mirni ljudi; njesu

oni naučni na stranke i kojekakove novotarije, već kao kršćani i pravi Hrvati bili su vazda uz ljude od poštenja i značaja, pa se njesu nikada zavodili za kojekakvim prorocima, što svojim ludim bulaznjenjem hoće da drugome mozak popiju. Mi ne smetamo našem učitelju da bude pristaša bud čiji; nama je svejedno bio on demokratske, turske ili kineske stranke; mi znademo da onakva vrsta čeljadi ne će nikakvoj biti na ures. Nego mi želimo da se on prodje nas, da on gleda svoju školu, da ne niče ondje gdje posijan nije, da ne zavadja naše seljane medju sobom, već da kao pučki nastavnik bude selu za izgled u dobru ponašanju. Inače nek znade da će se ljuto kajati, jer kad nešto prekupi ili se čaša us-trpljenja prelije, onda se na ničiji brk ne gleda, a najmanje na ovaj, što je još odavno zamazan.

Razgovori.

(u demokratskoj čitaonici u Makarskoj, između Bare i Gigija).

Bare: (vas uzrujan; od uzrujanosti drhće od glave do dna pete. Nosić mu se naosob giblje.) Gigi, je si li čitao „Primorski Glas“?

Gigi: Je sam; nu ono se pravije zove „crnački Glas“.

Bare: Onako mogu da pišu samo hulje i lopovi. Crni popi i fratri.

Gigi: sa Klarićem u društvu.

Bare: Tako je! Dobra ti je, moj mili Gigi!

Gigi: Ni si siguran ni porazgovoriti se sa prijateljima, a da koja špija ne uvreba i ne prisluškuje.

Bare: Pst . . . polagano govori.

Gigi: Zar nismo sjegurni ni u našoj kući?

Bare: (pod glas, i Gigiju u uho) bojim se, da i medju našima imade špija, koji svaku njima odmah dojava.

Gigi: to nije moguće!

Bare: a sad kad smo mi dva na samu, priznajmo, da je sve onako, kako je u „Glasu“ pisano. Goreg poraza Smodlaka nije mogao doživiti i mi š njimè, no što smo doživili.

Gigi: svi su obećavali, doći ćemo, doći ćemo, a kad je došao čas, svi se sakrili. Žalostno, da nemože gore. Molim vas samo, eto Stipe Pavlovića, tog našeg mjesnog prisjednika, obećao je da će doći prvi, a kad tamo? . . . Kad je vidio, da nas je malo, pobjegao je u brijačnicu, da se brije. Nije mogao prvo ni poslie, nego baš onaj čas. Poletio sam knjemu, ali je on bio jur pod britvom.

Bare: on ti je pravi buta il sasso, nascondi la mano.

Gigi: (u sebi; ma i ti si isti) (u dvoranu ulazi Tome socijalista, i smijuć se govori im o uspjehu njegovog utoka proti fratrima).

Tome socialista: ni sam se ni ja uzalud bavio paragrafima, gospodine doktore?

Bare: njesu te za ništa prozvali „mezzo avvocato“.

Tome socijalista: dakle pravi pravcati vaš kolega! (u sebi: dobru sam mu je prišio).

Gigi i Bare odlaze, a socijalista ostaje dalje zjevajući u „Slobodi“ i diveći se, kako je glasovitim postao.

Demokrati u Makarskoj pri dolasku Smodlake.

Veseli se o Makarsko mila,
Velika je sreća te zapala,
Vidila si Jožuvu u krilu,
I svu s njime demokratsku silu.
Plemić Ivo, kao vižlin mali,
Sve uz njega cigaretu pali;
A dva brata prate ih iz Splita,
Kud će s Jozom svak se čudom pita?
I stigli su k Makarskomu gradu,
Tu su našli šarenu paradu.
Tome, Špiro stajali su prvi,
A za njima Blaž s Pipinom vrvi;
I još drugi od Makarske dika,
Sa njima su baš podpuna slika.
Sve barabe, noćne skitalice,
I bez posla razne pijanice,
Tu su stali i tu ga čekali.
Tu od mila zagrljaj mu dali:
Zdravo naša i slavo i diko,
Zdravo svijuh nas ovde priliko,
Evo mi smo, a ti viek nas vodi
Ali tamo gdje se samo godi.
Ti imadeš pievac i kapuna,
Ti imadeš srebrolikih kruna,
Sve ti dala malog puka ruka.
S toga nema za tebe jauka
Ejvala ti kada znadeš tako!
Ali nije to svakomu lako,
S tog dajemo tebi se u ruke,
I mi rado pojeli bi tuke.
A na to je on vratio njima:
Moje srce vašu rieč prima,
Hajte za mnom pa biti će tuka
Dati će ih težačka nam ruka.
Samo pazte — treba vazda reći:
Da će sreću s nami narod steći,
Da branimo mi ga jadtog sami,
A on lud je odmah će za nami.
Dok on reče Blaž se upinjao
I kô paun pred njime je stao,
A Bare se veso obliziva
Načelnikom mišlju si utvara.
Ah ovaka četa sastavljena
Pred njom stupa vodja malog puka.

Komar s Biokova.

Viesti.

Čirilo-Methodsko slavlje. I ove godine, po običaju, ali mnogo većim slavljem proslavio se kod nas blagdan SS. slavjanskih Apoštola i naših narodnih prosvjetitelja Čirila i Metoda. U oči svetkovine naša občina izdala je poziv na pučanstvo, a na večer istoga dana mogao si vidjeti Biokovo rasvjetljeno tisućama plamenova većih i manjih, dok su mužari i palenje bengaličnih vatara na raznim uzvisinama navješćivali, da je sutra narodu blagdan. To je godilo svačijem oku, a pravo rodoljubno srce veselilo se u sutonu ljetne večeri sa miline, koja je nad ovim našim hrvatskim krajem odjekivala. Svanuo i sutrašnji dan. Za obćinskom glazbom, koja je obašla gradom, udarajuć vesele koračnice, sakupilo se mnoštvo naroda, te se ujedno sa sokolskom četom, predstavnicima občine, hrvatske mak.-primorske čitaonice i uprave Sokola uputilo do crkve s. Petra da prisustvuje s. misi glagoljačkoj. Ali svakomu upadalo jedno u oči.

Nema tu vikača gospodske i pučke „Slobode“ nema prosvjetitelja maloga puka, nema

tobožnih hrvata - demokrata - naprednjaka. Što im je priečilo da prisustvuju ovom narodnom slavlju, da okite svoje kuće sagovima? Kažu iz inata i prkosa. Žalostno je, gospodo, to vaše pravdanje i izvinjavanje, nedostojno ozbiljnih ljudi, ako ih među vami ima.

Nemate srca da se pokažete Hrvatima, jer u vašoj četi svega ima. Ima onih, koji su do jučer bili pak i ostali kivni neprijatelji jezika i naroda našega, ima onih, koji se stide imena hrvatskoga, ima onih, koji su gazili našu trobojnicu, ima svakakovih s kojima ste se združili, da u mutnu ulovite što vam inače ne pada na liepak.

Marko se za inat poturčio, ali je ostao uvijek narodnim junakom, dok vi ostati ćete narodne kukavice i izdajice.

Novi hrvatski Sokol ustrojio se je u Donjim Kaštelima, sjedištem u Novome kod Trogira, te pripojio Župi vojvode Hrvoje u Splitu i preko ove Sokolskom savezu. Zdravo i napred!

Smodlaci je do strančarenja, nemira i razdora. Kako je poznato, naši prijatelji ustanovili su ovdje „Hrvatsku Pučku Štedionicu“. Pozvali su sve gradjanstvo bez razlike, počimljajući od Smodlakina tasta, pa do posljednjega njegovog pristaše. Naše pristaše nije vodila nit osobna, nit strančarska borba, već jedino da se ustanovi jeda novčani zavod, koji bi narodu od koristi bio. Stanovita čeljad nije se oduzvala, jer je njima do koristi narodne, koliko i do lanjskog sniega.

Jedni su ismjevali ovakovu ustanovu, a drugi su joj bili čak protivni. Tako n. pr. jedan od najbliže svojtbine pučkog vodje, u času iskrenosti odvalio je: zar sam ja lud ulagati moje novce u takovu štedionicu na moju štetu? A sad od jednom leti u Makarsku Smodlaka i na vrat na nos ustanovljuje istu jednu štedionicu. Njegova svojtbina i prijatelji, koji su do jučer ismjevala i protivili se na njegovu zapovjed, valjda i preko svoje volje, uprežu sve sile za ustanovljenje druge štedionice u Makarskoj. Zar ako nam je u istinu do koristi naroda, nismo se mogli bar u ovome složni naći? Ali Smodlaci biti će korist naroda samo na jeziku, jer inače ne bi činio ono što čini. Smodlaka, taj veliki liberac medjuto sazivlje samo svoje teliće i ustanovljuje drugu štedionicu u Makarskoj samo iz prkosa i inada, što su naši prijatelji prvo njega ustanovili. Briga njega, da će ovo njegovo postupanje još više razdražiti i tako nemile naše mjestne odnošaje. Njegova nemirna čud i ne traži drugo nego rušiti i strasti podpirivati. Nu neka ne misli dr. Smodlaka, da će kod nas što polučiti. Makarani i Primorci nisu čuci, da će se dati za nos vući od njega poput split-skih varošana. Primorci su znali odoljeti borbama, napastima i makinacijama kud i kamo težjima, no što nas Smodlaka misli obdariti, pak mu već sada dovikujemo: oš grivo, nije ovo tvoje mlivo! — Uprava njegove štedionice sastoji: od jenog Hrvata, dva socijalista, jednog pravog Dalmatinca i dvajuh bez ikakove boje. I ovakovim, Smodlaka misli privući k sebi naše Primorce. Primorje je već davno kazalo, da sa šarenjacima ne će ni u crkvu A kud šarenije družbe od ove, što ih je Smodlaka u Makarskoj sakupio?

Da se nasmiješ. Jedan: što će reći da su pva brata dopratili Smodlaku u Makarskoj; a četiri ga iz Makarske u Split odpratili? Drugi: ovo je najnovija odredba franjevačkih starešina, da Smodlaku svaki put po dva brata prate, jer da mu se kakovo zlo nedogodi. Iznimno iz Makarske morali su ga četvorica odpratiti, jer se je bilo bojati, da mu može teško pozbiti nakon onakog doživljenog poraza u Makarskoj.

Seoska blagajna u Podgori. Ova blagajna, kojom vješto upravlja neumorni župnik-ravnatelj gosp. Don Marko Ivanišević, brojila je na svrsi mjeseca lipnja stotinu i šesdesetsedam članova, a promet kroz mjesec lipanj iznosio je liepu svotu od Kruna 37407. Ipak imade zavidnih ljudi, koji su narodnog trudenika, Don Marka Ivaniševića, čak u nekon listu, što izlazi u Novoj Zelandi, zbog blagajne huncutski napali. Tako ti je na žalost kod nas, ljude, koji za puk rade, mjesto sokoliti i izreći im priznanje, grdi se i ruži.

Umro. Na 4 tek. mj. umrao je u Sinju, nakon duge bolesti, načelnik one občine, i starešina sinjskog Sokola, Kruno Tripalo. Pokoj mu duši!

Smrt imućnog breljanina u dalekoj Americi. Ovo dana na makarski sud od austrijskog konsula u Chili stiže obavijest, kojom se javlja smrt nekog Josipa Jakira iz Brela, mladića od 27 godina. Od šest godina bio je nastanjen u Iquiquen i u oporuci ostavio cijeli svoj imetak starici majci. Svota iznosi devedeset hiljada kruna, koje je on u malo godina krvavim trudom i velikom štednjom znao oteći. Milom pokojniku vječni pokoj u tuđoj zemlji.

Poruka uredništva. Molimo svu onu gospodu, koja su nam poslali raznih sastavaka, članaka i dopisa, a ne vide ih još objelodanjene, da se ustrpe.

Prostor je lista malen, a svakim danom prijavljuju se novi suradnici i dopisnici, pa nije moguće sve od jednom. Redom će svačije biti objelodanjeno, a medju to preporučujemo se i za buduće. — Ponovno pak upozorujemo, da sva pisma i novci imaju se slati izkjučivo upravi u Makarskoj.

Drška kradja. U crkvi sv. Duha u Splitu, sa oltara sv. Josipa, pokradeno je nekoliko dragocienosti; tri prstena i jedan prsni nakit. Uapšen je jedan sumnjivac, na kojega je sumnja pala.

Požar. Na 27. prošlog mjeseca, u noćno doba, zahvatio je požar stojne kuće Mihočevića u Igranima, u komšiluku Nevestina i do temelja uništio sve. Ništa nije bilo osjegurirano.

Ostaju na golj ledini, bez kuće i kućišta. Pogorioce preporučujemo srcu dobrih ljudi, da ih se što obilnije pomogne.

Razno.

Velike pomorske vježbe u Englezkoj. Do tri stotine ratnih brodova sudjeluju velikim pomorskim vježbama, što ih ovi dana Englezka obdržava, a svi pod upravom jednog morovodje. Brodovlje ovo sastoji od 29 velikih oklonjača; 21 oklopna krstaša prvog razreda; 21 krstaša, 8 glasonoša, 191 što torpeda, a što razbijača-torpeda, te 27 podmorskih ladja i za polaganje mina. Ovoliki ogromni broj ratnih brodova, nikad do danas nije bilo u jedanput okupljeno.